

POSUDEK DIPLOMOVÉ PRÁCE

<i>Autorka práce:</i>	Bc. Klára Řehořová
<i>Název:</i>	<i>Komparace výstupů z veřejně dostupných překladačů ve směru němčina–čeština</i>
<i>Akademický rok:</i>	2021/2022
<i>Vevodící diplomové práce:</i>	PhDr. Bc. Tomáš Svoboda, Ph.D.
<i>Oponent:</i>	PhDr. Petra Mračková Vavroušová, Ph.D.

Diplomová práce Bc. Kláry Řehořové je relevantním příspěvkem k výzkumu aktuální situace v oblasti veřejně dostupných systémů strojového překladu. Práce se zaměřuje na srovnání strojově generovaných výstupů ve směru němčina–čeština. Je rozdělená na část teoretickou a empirickou.

Z hlediska metodologie je práce precizní, plně využívá předností obou analytických postupů, jež náležitě aplikuje a spojuje do relevantního modelu. Struktura práce je velmi přehledná. Mám zde jen dvě připomínky: Hierarchie oddílů mohla být snad o trochu méně detailní (místo je totiž text členěn na pododdíly na šesté hierarchické úrovni). Kromě toho oddíl „2.2.2.1.2.5 Vnějazykové determinanty“ v práci hierarchicky spadá pod oddíl „2.2.2.1.2. Vnitrojazykové instrukce“, což zjevně neodpovídá struktuře modelu K. Reiřové. Jedná se patrně o nedopatření – v oddílu 2.2.2.1 je už pak hierarchický poměr těchto kategorií uveden náležitě (tedy určení textového typu – vnitrojazykové instrukce – vnejazykové determinanty).

Zjištění práce jsou sice nikoli překvapivá, zato však hodnotná jako empirický (empiricko-teoretický) fundament pro další podobné práce (např. pro analýzy překladů zkoumající jiné jazykové dvojice nebo jiný směr překladu). Kromě toho se práce vhodně zařazuje do dosavadního výzkumu na úrovni diplomových prací ÚTRL, navazuje na téma hodnocení kvality strojových překladačů v průběhu času (r. 2018) a na další témata týkající se technologií v překladu a tlumočení.

Kladně hodnotím stanovené hypotézy a jejich náležité ověření. Diplomantka vhodně reflektuje výběr textů pro experiment (vyhýbá se světové literatuře, u níž existuje předpoklad, že již byly takové texty a jejich překlady použity pro trénování překladačů) a kromě toho v jednom textu pracuje s rakouskou variantou němčiny. Pozoruhodný je následující postřeh hodnotitelky: „s mírou defektností textu se úměrně snižuje šance efektivně kategorizovat nedostatky“ (s. 52). Jedná se o zjištění důležité i pro příští podobná hodnocení.

Na rovině obsahové se vyskytlo několik sporných stanovisek. Jednak: „strojové překladače [jsou] schopny produkovat vysoce kvalitní texty“ (s. 3). Tato problematika souvisí s definicí kvality textů a bylo by zapotřebí ji blíže osvětlit. Na str. 6 se v posledním odstavci naznačuje, že Římské smlouvy (týkající se Evropského společenství) časově následovaly po roce 1975. To je věcně nesprávná implikace. Diskutabilní je též stanovisko „v dnešní době existuje již celá řada online překladačů..., které fungují na statistickém přístupu.“ Formulace je patrně převzatá ze sekundární literatury, přičemž časový údaj ani následný odkaz na činnost českých badatelů nebyl odpovídajícím způsobem upraven (s. 9).

V práci by dále – podle mého názoru – mohl být zdůrazněn směr překladu, jenž je předmětem zkoumání. Odhlédneme-li od názvu práce, autorka s touto informací pracuje poměrně implicitně (např. v záměru se podobná zmínka vůbec nevyskytuje), a nedává tak náležitě vyniknout jedné z předností své práce, že totiž se zaměřuje na poměrně málo prozkoumanou jazykovou dvojici v této oblasti výzkumu.

Na okraj jen doplním úvahu, že se práce zaměřovala na překladače v bezplatné verzi (ve webovém rozhraní). Proto i údaje o možných omezeních objemu textu, který lze těmito nástroji zpracovávat (srov. např. str. 14 práce), odpovídá bezplatné verzi on-line. Jiná je pak situace u verzí těchto programů pro profesionální využití.

Zjištění v empirické části a postup analýzy považuji za zcela adekvátní, jen nesouhlasím s interpretací výrazu „Haus“ (im Hause Albrecht) jako domácnost (s. 38). Zde se jedná o označení (panovnického, šlechtického či jinak význačného) rodu – srov. „im Hause Habsburg“ také neznamená „v domácnosti u Habsburků“.

Pokud jde o jazykovou stránku práce, musím konstatovat, že není bez chyb. Vyskytl se nemalý počet gramatických pochybení (nesprávná kongruence: systémy strojového překladu „našli“ své uplatnění; neuronové sítě dokážou „sami“ vygenerovat...; tyto kritéria; s hesly, které...; data nebudou přeloženy; by se měly kritéria lišit od těch, které...; [čísla stran neuvádím, výskyty je možné dohledat v elektronické verzi práce]), což je v práci, jež hodnotí kvalitu textů/jazyka (překladů), mrzuté. Formulačně je práce na odpovídající úrovni, snad s výjimkou několika formulací náležitějších spíše do publicistiky (definujeme si; zmíníme si; dalších zástupců metrik... je celá řada; nám pěkně demonstruje; ... a sice; pro takové... řešení se rozhodl překladač Deep L; balancují na hraně srozumitelnosti).

K diskusi navrhuji následující otázky:

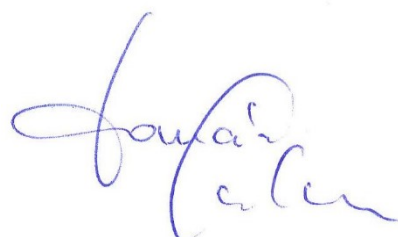
- 1) Je správné tvrzení, že systémy strojového překladu se v 90. letech 20. století používaly v reklamních agenturách, „přičemž tyto texty často sestávaly z technických dokumentů“ (s. 9)?
- 2) Projevila se na výsledcích nějak okolnost, že jeden text byl sepsán v rakouské variantě němčiny?

Shrnutí

Celkově konstatuji, že diplomantka ve své diplomové práci vyšla z aktuální a relevantní literatury a náležitě si osvojila potřebné teoretické zázemí. Práce je svým zaměřením na jazykovou dvojici němčina a čeština, jakož i výzkumem výstupů z neuronálních překladačů vhodným doplněním a obohacením dosavadního výzkumu.

Práci doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení *výborně až velmi dobře*, přičemž o výsledku rozhodne obhajoba.

V Praze dne 25. ledna 2022

Tomáš Svoboda